

szociáldemokrácia bármennyire hangoztatja is az általános sztrájk fegyverét, mégis támogatja Dolfusst a barna fasizmus elleni harcában. A szociáldemokrácia által elkövetett régi hibák így bosszulják meg magukat, illetve lepleződik le, hogy végül a szociáldemokráciának, ha akar ha nem, a fasizmus védelmére kell felvonulnia.

Ausztria jelenleg két egymással farkasszemet néző hadsereg, a fekete-zöld ingesek és a barna ingesek hadseregére oszlik. A vörös ingeseket ez a két hadsereg már rég kiirtotta és föld alá kényszerítette. Ausztria szociáldemokráciája, bár számszerint még mindig az ország legerősebb pártja, tehetetlen és megvert. Csak a két előbb említett hadsereg számít, s ennek a két hadseregnek gazdasági és társadalmi téren lényegében ugyanaz a célja. Hogy tehát a két hadsereg közül melyik fog győzni, ez csak külpolitikailag fontos. A „fasizmus“ belpolitikailag máris győzött s most már csak valamelyik konszolidálásáért folynak a harcok.

(Bécs)

Szacsvay Gusztáv

VILÁGGAZDASÁGI KÉRDÉSEK

A MONOLIUMOK ÉS A VILÁGGAZDASÁGI VALSÁG

A jelenlegi világgazdasági válságot elsősorban felettébb egyenlőtlen fejlődése jellemzi. A különböző országokban különböző időpontban mindig más oldala lép élesen előtérbe a válságnak. A legfontosabbak ezek közül a következők:

1. A válság nem a legmagasabban fejlett kapitalista országokban, hanem a mezőgazdálkodó országokban indult meg, amelyekben szinte észrevétlenül a krónikus mezőgazdasági válságból nőtt ki. A krónikus mezőgazdasági válság befolyása a jelenlegi gazdasági válságra s az egész válság alakulására oly nagymértvű, hogy egész röviden érintenünk kell.

A jelenlegi, több mint egy évtizede tartó mezőgazdasági válság egyik része a tőkés gazdálkodás általános válságának. A mezőgazdasági válságot ugyanazok a mozzanatok idézték elő, mint a tőkés gazdálkodás általános válságát. A társadalmi termelés és a magánkiszájtítás közti ellenmondás a tőkés gazdálkodás általános válságában a tőkés társadalom termelő és fogyasztó ereje közti krónikusan éles ellenmondás irányába vezetett. Míg azonban az iparban ez az ellenmondás mindenekelőtt a termelési szervek nagyrészeinek állandó kihasználatlanságát és a krónikus tömegmunkanélküliséget eredményezte, addig a mezőgazdálkodásban az állandó túltermelési válság formájában jelentkezett.

Ez a különbség abban leli magyarázatát, hogy az iparban, ahol az erősen központosított termelést túlnyomóan a nagy monopóliumok üzik, a termelés messzemenő korlátozása következett be. A mezőgazdaságban, amely főleg szétszórt paraszti kisüzemekből áll, a termelés szervezett korlátozása a mezőgazdálkodó államok minden törekvése ellenére sem sikerült. Ellenére a válságnak a bevetett területek és az aratási mennyiség ugyanúgy, mint az állattenyésztés terjedelme, egyre növekedett. Fő okai ennek: a) az u. n. „fix“ költségek szerepe, vagyis azok a költségek, amelyek a megművelt területek nagyságától függetlenek: a leltár amortizációja, kölcsön-kamatok, adók, igazoló állatok takarmánya stb. Amerikai számítások szerint ezek a

költségek a termelés összköltségének 70 százalékát teszik. b) A paraszti családok munkaereje a válság óriási tömegmunkanélkülisége idején csak a saját üzemben használható ki. Ezért a termelés szervezett korlátozása a paraszti üzemekben keresztülvihetetlen. c) Ehhez járul, hogy a tengeren túli mezőgazdálkodás tőkés nagyüzemei a traktorok és combinek alkalmazásával s a munkabérek kiméretlen leszállításával termelési költségeiket annyira letudták csökkenteni, hogy 1932-ig az alacsony gabonaárak mellett is még nyereséggel dolgoztak. Mind-ezen körülmények befolyása következtében a termelés emelkedése — világméretben — még a válság folyamán is tart s ellenére a mezőgazdasági termelvények rendszeres megsemmisítésének az eladatlan készletek egyre nagyobb mértékben szaporodnak.

A monopóliumok kétféle szempontból is hozzájárulnak a mezőgazdasági válság kiélezéséhez. Egyrészt, a munkabérek leszállításával még erősebben szűkítik a városi lakosság mezőgazdasági termelvényekre irányuló fogyasztási erejét: másrészt, mint a mezőgazdasági termelvények vásárlói, még lejjebb szorítják az árakat.

A mezőgazdasági válságnak a periódikus ipari válsággal való összeszővődöttsége ily' módon kölcsönös kiéleződéshez vezetett: a városi lakosság csökkent fogyasztó ereje kiélezte a mezőgazdasági válságot; a parasztság csökkent vásárlóereje kiélezte az ipari válságot.

2. A világgazdasági válság nyílt kitörését tudvalevőleg a nagy amerikai börze-krach vezette be. A válság kitörését, ellentétben a legtöbb megelőző krizissel, nem követte a hitelválság nyílt kitörése. Ez utóbbi csak erős késéssel állt be.

A mai tőkés gazdálkodás erősen fejlett monopolisztikus jellegének a tőkés gazdálkodás általános válsága talaján az a következménye, hogy a válság előtti egyáltalán nem általános fellendülés nem vezetett a termelésben és a forgalomban a kölcsöntőke teljes kihasználásához. Minél erősebben uralkodnak a monopóliumok a termelésben, annál kevesebb a lehetősége a kisebb tőkének ahhoz, hogy a termelés körzetében közvetlenül felhasználást találjon. A monopóliumok a monopolisztikus árakat csak abban az esetben tudják fenntartani, ha a termelést megfelelő határok közt tartják. Ezért nem használhatják föl nagy profitjaikat a saját termelvényeik termelésének kiterjesztésére. Minél magasabb a monopóliumok fejlettsége, annál nehezebb a pénzforgásban ujonnan akkumulált tőke produktív befektetése. Ez a körülmény vezetett az utóbbi évtizedre oly jellemző kölcsöntőke feleslegre, ami azt a hatalmas börzespekulációt idézte föl, mely a prosperitás szakaszára oly jellemző. Hilferdingnek az a megállapítása, hogy a monopóliumok fejlődése a börzejáték jelentőségét korlátozza, feltétlenül helytelen: soha annyi tőkét nem vittek a börzére, soha annyi részvény árfolyamát nem hajszolták oly' esztelenül a magasba, mint a válság előtt. Ha megvizsgáljuk a jelenlegi válság nagy bukásainak okait (Kreuger, Nordwolle, Fawag, Insull stb., stb.), úgy látjuk, hogy veszteségeik főoka a börzespekulációban, elsősorban a saját részvényeikkel való spekulálásban, amelyeknek az árfolyamesését óriási készpénzekkel próbálták megakadályozni, keresendő.

A hitelválság megkésett kitörése az óriási kölcsöntőkék meglétele mellett a nagybankoknak az iparral való szoros összenövésének tulajdonítható. A nagybankok, amelyeknek aktívái tulnyomóan a saját koncernikhez tartozó iparvállalatok részvényeiben és hiteljeiben voltak kihelyezve valamennyi segélyforrásaikat megfeszítették, hogy a nyílt hitelválság kitörését, amely számukra végzetes lehetett volna, megakadályozzák. Ezt a törekvésüket támogatták a polgári konjunktúra

kutatók, akik a válságot rövid tartamúnak jelezték. A német Konjunktúra Kutató Intézet pl. 1930 májusában, jó három és fél évvel ezelőtt tehát, a következőket írja: „A gazdasági tevékenység konjunkturális visszaesése a legközelebbi hónapokban lezárul s a stagnáció periódusába torkol.” Ugyanezen a véleményen volt valamennyi amerikai konjunktúra kutató s Hoover egész, a válság leküzdésére irányuló rendszabályainak rendszere a rövid tartamú válság feltevésére épült.

A nagybankok törekvése, hogy segélyforrásaik megfeszítésével s a hitel kiterjesztésével a hitelválság nyílt kitörését megakadályozzák, hosszabb ideig sikerrel járt. Ugy tünt mintha tényleg sikerült volna a hitelválság kitörésének megakadályozása. Sorok írója is egy ideig tévesen elfogadta, hogy a nagybankoknak ez a törekvése sikerül. A válság belső dialektikája azonban oda vezetett, hogy minél hosszabb ideig tartóztatták fel mesterségesen a hitelválság kitörését, annál élesebb lett ez a kitörés s annál mélyebb az egész tőkés gazdálkodású rendszer megrendülése, mint ahogy ezt a német (1931) s az amerikai (1933) bank-krach és az infláció bizonyítja, amely már szinte minden országban, kivéve a nyugateurópai államok egy csoportját (az u. n. „aranyblokk”) bekövetkezett.

A jelenlegi tőkés gazdálkodás különösen erős monopolisztikus jellege a tőkés gazdálkodás egyetemes válságának alapján nagyon sokban hozzájárult a jelenlegi gazdasági válság meghosszabbításához, kimélyítéséhez és kiélesítéséhez. (V.)

FORDULAT A KÖNYVTERMELESBEN. Európa legnagyobb könyvtermelő állama több mint egy emberöltőn keresztül Németország volt. 1913-ban Németországban pontosan háromszor annyi könyvet nyomtak, mint a két könyvtermelésben hozzá legközelebb álló régi államban, Angliában és Amerikában együttvéve. Egyedül Japán előzte meg Németországot. A háború és az infláció sem változtatott ezen a helyzeten. 1927-ben Németországban még mindig 31.000 különböző könyv és füzet jelent meg, Angliában azonban csak 13.800. Ezóta azonban Németországot túlszárnyalták. Öt év óta Németország könyvtermelése állandóan esik; már csak a második helyen áll. Alább közlünk egy kimutatást, ami pár héttel ezelőtt a német Statisztikai Évkönyvben jelent meg. A számok, jóllehet csak 1931-ig bezárólag készültek, nagyon figyelemre méltók:

Könyvek és rőpiratok (A címek száma)

	1913.	1927.	1931.
Oroszország	?	24.118	38.405
Németország	35.078	31.026	24.074
Japán	44.566	19.967	cca. 20.000
Brit-India	?	17.393	16.000
Anglia	12.379	13.820	14.688
Lengyelország	?	6.888	11.313
Egyesült Államok	12.230	10.153	10.307
Olaszország	9.292	5.687	10.067
Franciaország	?	11.922	9.822

A könyvtermelő államok élén ezek szerint Oroszország áll, Németország a második helyen következik, azután Japán s a negyedik helyen — bizonyára meglepetés az olvasónak — Brit-India. Általában világosan látszik a könyvtermelésben a súlypont keletre tolódása. A három keleti ország: Oroszország, Japán és Brit-India 1931-ben többet termeltek mint a régi kulturállamok (Németország, Amerika, Franciaország, Anglia és Olaszország) együttvéve. (L. M.)